

Har EU och USA gemensamma värderingar?

*En fråga om sammanfallande intressen
av Ingolf Kiesow*

Abstract

While Europe is generally regarded as a helper and an ally to the USA, voices are heard more often today that Europe should play a more independent role on the international arena. This provokes mutual suspicion about declining trust and solidarity. The transatlantic link is being weakened by diverging strategic interests. Most important is the fact that USA is pivoting its strategic attention towards Asia and away from Europe and the Middle East. Europe neither has any vital military position, nor the military power to defend it in Asia any more while, instead, the situation in its immediate Islamic neighbourhood is becoming a growing concern – a neighbourhood which is also increasingly important for European supply of energy raw materials. On the other hand, an overview of international interventions after the end of the Cold War shows that common American and European values have been a main consideration in public debate about interventions in Yugoslavia, Somalia, Afghanistan and Libya. Both Europe and America have the ambition to lead the world in the “right” direction. That is likely to be easier if the nature of the common value factor is not so often forgotten.

VAD SKULLE VI inom EU kunna göra bättre på egen hand för att främja våra medlemmars nationella intressen och gemensamma europeiska värderingar än vi nu kan göra tillsammans med USA?

Svaret beror rimligen både på vilka värderingar som man delar och hur starka de är samt vilka nationella intressen vi talar om och hur viktiga de är. Sådana överväganden sker dock sällan och mestadels bara inför deltagande i gemensamma militära operationer. Värderingar och nationella intressen tas under fredstid för givna. Mycket lämnas outtalat, inte minst därför att utan en omfattande historisk analys är det knappast meningsfullt att på ett riktigt trovärdigt sätt göra anspråk på att kunna beskriva EU-ländernas erfarenheter

från efterkrigstiden. Detta borde dock inte lägga hinder i vägen för offentliga samtal om ämnet i en tid då förutsättningarna är under snabb förändring. Tvärtom finns det många skäl att inleda ett tänkande om Europas framtida roll genom att hämta intryck från den offentliga debatt som uppstått kring de viktigaste internationella interventionerna efter det kalla krigets slut.

Historiskt ljus

Västvärldens historieskrivning (ledd av den anglosaxiska) ger ofta bilden att gemensamma värderingar har varit den viktigaste sammanhållande faktorn under det andra världskriget. Den höll samman Europa och USA i kampen mot nazism, fascism och

japansk nationalistisk imperialism. Den oheliga alliansen med Sovjetunionen ändrade inte på det förhållandet. Den alliansen sönderföll också efter segern i det andra världskriget. Under det kalla kriget blev det ännu tydligare att västvärlden hölls ihop av gemensamma värderingar.

Sovjetunionens upplösning upplevdes som en framgång. Under 1990-talet såg det också ut som om den utvecklingen skulle fortsätta. Ytterligare framgångar har dock i stort sett upphört efter millennieskiftet. Kina har funnit en egen väg och avvisar uttryckligen västliga värderingar. Den muslimska världen skakas av egna interna motsättningar, där västliga värderingar i form av sekulariserade åskådningar visserligen spelar en roll men inte motiverar ett direkt engagemang från västlänternas sida annat än möjligen i rent humanitära sammanhang. Gamla kolonier i Sydasiens och Afrika är mera mottagliga för kinesiska investeringar än västliga moralkakor. Länderna i Latinamerika känner sig inte längre lika marginaliserade i den globaliserade världen. De vill spela en egen roll och reagerar ibland mot samspelet mellan USA och EU.

Europa uppfattas som en vapendragare åt USA och fungerar också i många avseenden på det viset. Det sker ad hoc, med ett USA som uppfattar sig själv som världens ledande supermakt och ett EU, som bara har ett embryo till en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Utan en fullständig sådan ser EU inte ut att kunna fungera som en jämbördig partner, och dess relativa militära förmåga avtar dessutom kontinuerligt. Ändå uppstår frågor om den så kallade transatlantiska länken. bl a frågor om inte EU ”borde spela en mera självständig roll på den internationella arenan”.

Frågeställningar

Ur ett EU-perspektiv kan man då ställa följande frågor:

Om varken gemensamma värderingar eller sammanfallande nationella intressen skulle anses som tillräckliga motiv för fortsatt roll som vapendragare, vad skulle det kosta att bryta upp samarbetet med USA och ändå spela en egen roll som global aktör, närmast i form av att

- ge upp väsentliga delar av medlemsländernas nuvarande suveränitet i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor för att i stället låta unionen spela en aktiv roll som storpolitisk aktör samt att
- ta på sig kostnader för en militär upprustning som kan krävas för att backa upp den gemensamma rollen som oberoende global aktör:

Finns det i stället stöd för att EU skall bryta upp samarbetet med USA och helt avstå från en roll som global aktör? Är en sådan passiv politik praktiskt genomförbar, givet EU:s enorma ekonomiska tyngd i internationella sammanhang?

Är kanske gemensamma värderingar år 2013 fortfarande tillräcklig grund för att EU-regeringarna skall vara beredda att föreslå sina väljare att ge upp delar av sitt lands suveränitet för att skapa en verklig och med USA gemensam utrikes- och säkerhetspolitik? Är de också beredda att föreslå budgetar för att ge EU en militär förmåga för att mera effektivt kunna bistå USA i en världsledande roll?

Om man anser att gemensamma värderingar inte utgör tillräckligt starka motiv för fortsatt följsamhet till USA men inte heller anser sig ha råd att låta EU spela en stormaktsroll, är det då inte möjligen så att EU-ländernas egna ”nationella intres-

sen” är motiv nog för att fortsätta rollen som vapendragare åt USA efter bästa förståelse (det blir ju billigast så)?

Kan vi ens räkna med att USA fortsatt vill ha oss i samma roll som hittills, när den amerikanska säkerhetspolitiken ska ”pivotera” till Asien? Vad måste EU i så fall göra, som vi inte gör för närvarande?

Vilka erfarenheter från samarbetet inom den transatlantiska länkens ramar kan hjälpa oss i sökandet efter svaret på dessa frågor?

EU och USA som vapenbröder

Alltsedan Berlin-murens fall har det varit vapenbröderna USA och EU-länderna som – med eller utan stöd av andra länder – har genomfört alla större internationella interventioner. Det har skett mer eller mindre inom FN-systemets ramar. Övriga aktörer, särskilt Kina och Ryssland har mestadels haft roller som skeptiska men huvudsakligen passiva åskådare.

1990-talet började med det första Gulfkriget (i Kuwait). Det var en stor internationell operation och företogs som en reaktion i enlighet med principerna i FN-stadgans kapitel VII om hur man skall behandla ett angrepp av en medlemsstat mot en annan stats territorium. Operationen kom visserligen ändå att utföras under amerikansk ledning med stöd av kapitel VII i stadgan (om hot mot freden) och inte kapitel II, som ålägger alla medlemmar att delta. Den hade ett brett stöd i Mellanöstern och Nordafrika och skedde lika mycket på europeiskt som amerikanskt och arabiskt initiativ. Till och med Kina deltog i den efterföljande internationella gränsövervakningsstyrkan. Fred råder, och resultatet anses av de flesta länder som lyckat.

Det sägs ofta att interventionen knappast skulle ha kommit till stånd om inte västvärldens oljeintressen varit hotade. Då bör det framhållas att Saddam Hussein hade brutit mot FN-stadgans värdegrund i form av förbudet mot angrepp på en annan stat och att detta också var en huvudanledning till interventionen.

Det är svårare att på ett enkelt sätt beskriva interventionerna i det forna Jugoslavien under 1990-talet. De skedde med stöd av en lång rad resolutioner av FN:s säkerhetsråd, främst i europeiskt intresse, och Europa var den mest berörda regionen. USA var likväl mycket aktivt och ledde framför allt operationerna i luften. I det forna Jugoslavien var det främst för att möta hot mot freden och av humanitära skäl som operationerna ägde rum under olika befäl, med olika deltagande och inom olika delar av det sammanfallande landet. Ryssland visade tidvis en betydande misstänksamhet, medan Kina höll sig i bakgrunden. Fred råder idag, även på lokal nivå och även mellan muslimer och kristna. En integration av Balkanländerna med Europa är fullbordad, respektive på gång.

FN-operationen i Somalia 1992-1995 skedde under amerikansk ledning och på USA:s initiativ, både för att möta hot mot freden och av humanitära skäl, men med europeiskt deltagande. Den avslutades utan att ha åstadkommit önskat resultat. Stödet i regionen var delvis svagt och betingat av grannländernas skiljaktiga intressen. Fortfarande råder inte fred i landet. Ryssland och Kina har hållit sig i bakgrunden.

Däremot har internationella operationer ganska framgångsrikt ägt rum till sjöss för att motverka piratverksamhet från Somalias kust med stöd av resolutioner i FN:s säkerhetsråd. De pågår fortfarande under koordinering av en informell grup-

pering kallad SHADE (Shared Awareness and Deconfliction) med deltagande av USA, Nato och EU samt såväl ryska som kinesiska flottstyrkor. Initiativet har kommit från både EU och USA samt berörda länder i regionen och Asien, vars nationella intressen i form av tryggad sjöfart blivit hotade av piraternas verksamhet.

Invasionen av Afghanistan 2001 utfördes av USA 2001, som en reaktion på självmordsattentaten mot World Trade Center i New York och för att avlägsna Al Qaidarörelsens ledare. FN:s säkerhetsråd utfärdade inte någon resolution till stöd för angreppet, och det försvaras av USA med hänvisning till FN-stadgans föreskrifter om rätt till självförsvar. Regeringarna i de övriga länder som lät sig övertalas att delta i operationerna borde därmed logiskt sett som huvudanledning uppge vilja att bistå USA, exempelvis som medlemmar i en gemensam försvarsallians. Så blev knappast fallet. I de flesta europeiska länder som efter hand kom att bidra till krigföringen, framställdes målet att bekämpa talibanernas skräckvälde som det främsta motivet, i varje fall i den offentliga debatten. Det kan till exempel ifrågasättas om Sverige, som inte ens är medlem av Nato, skulle ha deltagit om inte talibanernas kvinnoförtryck och förtryck av alla västerländska seder och värderingar hade getts så stor publicitet som nu blev fallet. Att spåra upp och eliminera Osama Bin-laden och hans medhjälpare har inte varit ett ledmotiv för att berättiga svenskt militärt deltagande i ISAF. Uppdraget är enligt försvarsmaktens hemsida ”att stötta Afghanistans regering med att åstadkomma säkerhet för det krigshärdade landets civilbefolkning.”.

Det så kallade andra Guldkriget 2003 (invasionen av Irak) var en internationell operation med grund i en ofta ifrågasatt tolkning av en resolution i FN:s säker-

hetsråd om ett upplevt hot i form av irakiska kärnvapen. Det leddes av USA. Av övriga länder var det bara Storbritannien, Australien och Polen som deltog. I efterföljande uppröjnings- och uppbyggnadsoperationer deltog dock flera europeiska länder, om än ganska motvilligt. Fortfarande råder inte någon fullständig fred i landet, som splittras av etniska minoriteter (bl a kurderna) och religiösa motsättningar mellan sunniter och shiiter. Ryssland och Kina har uttryckt skepticism, men avhållit sig från direkt inblandning.

Interventionen 2001 i Libyen får nog sägas ha skett i lika hög grad på europeiskt som amerikanskt initiativ och med brett stöd från övriga länder i Nordafrika. USA var till en början avvaktande, men kom sedan att ta en aktiv del. Operationen skedde med stöd av en säkerhetsrådsresolution, som åberopade kapitel VII om hot mot freden. Både Ryssland och Kina avstod dock från att rösta för resolutionen men lade heller inte in något veto. De har visat en växande skepsis mot vad de ser som försök till västlig dominans i Mellanöstern och Nordafrika. Interventionen har lyckats så tillvida som att fred råder, men osäkerhet gäller fortfarande om det skall vara möjligt att få alla befolkningsgrupper att samarbeta för att åstadkomma en stabil regim.

Frankrikes intervention i Mali 2012 visar på en ny trend. Ett enskilt europeiskt land ansåg att farorna med det hot mot freden som förelåg berörde Frankrikes intressen i så hög grad att man tog på sig ansvaret för en blixttaktion. Den genomfördes med en resolution i FN:s säkerhetsråd som stöd. Den åtföljdes i sin tur efter ingreppet av en ny FN-resolution som bemyndigar insatser av ett antal afrikanska länder att följa upp pacificeringen av Mali med bistånd av Frankrike.

Konflikten mellan Assads regim i Syrien och oppositionen i landet har trots sitt våldsamma förlopp inte lett till någon internationell enighet om att ingripa. Både Ryssland och Kina uttrycker klart motstånd mot tanken. Såväl USA som Europa visar ovilja att engagera sig militärt. Oviljan förstärks av att konflikten främst handlar om en maktkamp mellan såväl sunnitiska muslimer som anhängare av andra religioner och å andra sidan alawiter (som eliten och regimen tillhör). De senare anses som en del av den shiitiska grenen av islam. Den shiitiska regimen i Iran stöder Assad och alawiterna. Både Ryssland och Kina stöder i sin tur Iran i viktiga frågor, medan USA och Europa stöder den sunnitiska oppositionen i Syrien och de sunnitiska regimerna i övriga delar av Mellanöstern och Nordafrika. Både USA och EU-länderna avskräcks av konfliktens allvar, omfattningen av ett eventuellt ingripande samt av motsättningarna mellan stormakterna. Särskilt möjligheten av ett ingripande av Kina och Ryssland och risken för spridning till den övriga Mellanöstern verkar avskräckande. För ett ingripande talar mest en önskan att sätta stopp för de oerhörda lidanden som det fortsatta inbördeskriget medför.

Det bör observeras att för både eventuellt deltagande muslimska länder och västländer är det värderingar som mera än hotade nationella intressen utgör motiv för det tänkta agerandet.

Oroligheterna i Egypten är slutligen en tillkommande faktor, som kan väcka tankar på internationellt engagemang. Där finns både en stor kristen minoritet och olika meningar om graden av sekularisering. Konflikten är på sätt och vis representativ för läget inom hela den muslimska världen. Den återspeglar motsättningen mellan moderna muslimer och mera ortodoxa muslimer, som leds av den muslimska brödra-

skapsrörelsen. Modernisterna vill se en sekulariserad demokratisk konstitution och lika villkor för alla medan brödraskapet arbetar med målsättningen att skapa en muslimsk stat. De sekulariserade tankegångarna anses komma från ”väst” och har sympatier från USA och Europa. Både Ryssland och Kina står vid sidan av och avvaktar vem som kommer att segra.

USA och EU som ett siamesiskt tvillingpar

Läget hösten 2013 präglas av ovisshet och flera pågående konflikter som kan utgöra hot mot freden. USA:s uppmärksamhet tas i växande utsträckning i anspråk på den andra sidan av den eurasiska kontinenten. Sett ur amerikansk synvinkel är detta den egna regionen, och västra Stilla havet är en del därav. Konflikterna i Syd kinesiska havet samt att japanerna upplever ett växande hot från Kina, är den tydligaste bakgrunden till USA:s vilja att ”pivotera” sin säkerhetspolitik till Asien (och bort från Europa och Mellanöstern). Här tillkommer också en växande olust inför Kinas militära expansion i allmänhet samt Sydkoreas och Japans oro för att det oberäkneliga Nordkorea kommer allt närmare att äga ett eget kärnvapen.

Därmed kan man inte bara tala om USA och EU som vapenbröder eller ett vanligt brödrapar med en storbror och en lillebror utan snarare som ett siamesiskt tvillingpar. Likt tvillingar som är hopväxta vid höften får USA och Europa uppleva problem med att vara fysiskt (i bemärkelsen logistiskt) beroende av varandra. EU ser växande faror i sin del av världen, d v s gränsområdet till den muslimska världen. Frankrikes agerande i Mali är ett exempel. USA deltog inte. USA ser farorna i Östasien, medan Mellanöstern och Nordafrika har för-

lorat sin betydelse för USA:s ekonomi genom att tekniken har gjort USA oberoende av bränsleimport. Ingendera har lika starka säkerhetspolitiska intressen som motparten att bevaka i hans region. Nya osäkerheter och obalanser uppträder på båda håll, och båda parter kan dra in sin motpart i dyrbara konflikter.

Redan 1993 deklarerade både USA:s dåvarande president George Bush d ä och hans försvarsminister Caspar Weinberger USA:s avsikt att i framtiden spela rollen som ledare för världen. Weinberger betonade då att den avsikten också innebar att motarbeta ambitioner hos varje annan makt, som frestades att försöka överta eller konkurrera om den rollen. Detta gällde också för Europa.

Idag, tjugo år senare, skapar Snowden-fallet en betydande europeisk vrede över amerikansk misstro mot Europa. Det framkommer särskilt tydligt i en (icke bindande) resolution av EU-parlamentet om övervakning. Denna vrede bidrar sannolikt till ökad amerikansk misstänksamhet mot européernas föreställningar om framtiden. EU-parlamentet kräver att EU-regeringarna skall göra en fortsättning av förhandlingarna om ett TTIP-avtal om frihandel mellan USA, EU och länderna kring Stilla havet beroende av hur USA:s fortsätter att uppträda i övervakningsfrågan. Tyskland vill dessutom – liksom Kina – föra upp daskydd på FN:s agenda.

Att dagens amerikanska ledare hyser grundläggande misstankar om europeiska ambitioner att frigöra sig från USA för att kunna spela en egen roll, kan illustreras med vad den nuvarande utrikesministern John Kerry skrev i sin bok *A Call to Duty* inför sin egen (misslyckade) presidentvalskampanj 2003: "And it's clear that France is flirting with a revival of Charles de Gaulle's fantasy of making Europe an

independent counterweight to US power led, of course, from Paris".

Inför framtiden

Det är givet att amerikansk misstänksamhet mot européernas inställning kan minska den amerikanska beredvilligheten att låta Europa "åka snålskjuts" i vad man hittills har uppfattat som ett gemensamt försvar. Anti-amerikanska manifestationer i Europa är ägnade att underbygga miss-tankarna, särskilt om de görs av etablerade politiska partier i det gemensamma parlamentet.

Asien är en region, där USA vill engagera sig mera, men där gemensamma värderingar inte är en given grund för att även EU skall göra det. Frågan är om det ens finns sammanfallande intressen, som skulle vara tillräckliga motiv. Det är först, när man ser till hela det globala perspektivet, som det blir lättare att urskilja sådana intressen. EU är till exempel inte en militär konkurrent till Kina, vilket däremot USA är genom sin roll som militär beskyddare av Japan (ytterst genom att hålla det så kallade kärnvapenparaplyet över de japanska öarna) samt Sydkorea och Filippinerna och även Australien. Att Ryssland gått med på Kinas önskemål om att hålla en mycket stor gemensam flottmanöver i Västra Stilla havet ses som en förvarning om att rollen som beskyddare av de "västliga" länderna i Stilla havet kan bli mycket kostsam för USA. Det lär förstärka de redan framförda amerikanska önskemålen om att EU ska ta på sig ett större militärt ansvar för en gemensam politik i andra delar av världen, exempelvis Mellanöstern och Nordafrika.

Det finns mot denna bakgrund anledning att göra ett slags kostnads- och intäktsanalys redan innan man tar ställning till om

den nuvarande symbiosen mellan Europa och USA börjar ifrågasättas på allvar.

I en kostnads- och intäktsanalys borde inte bara så kallade reella faktorer som nationella intressen och militärbudgetar ingå, utan även det mera diffusa elementet ”gemensamma värderingar”. De har trots allt haft en avgörande betydelse under två världskrig och ett fyrtioårigt kallt krig. Humanitära skäl till internationella interventioner kan ses som uttryck för gemensamma värderingar. De har spelat en roll för att åstadkomma interventionerna i det forna Jugoslavien, Somalia, Afghanistan och Libyen. EU och USA har mer gemensam grundsyn i dessa frågor än vad de flesta övriga länderna i världen delar med varandra.

Den transatlantiska länken har fungerat i påtryckningar för att få ”det internationella samfundet” att fungera något så när i enlighet med FN-stadgans principer. Upplöses länken kan det medföra ett mera kaotiskt läge. Det blir svårare att vinna uppslutning kring internationellt agerande för att bevara freden eller sätta stopp för brott mot mänskliga rättigheter. Nuvarande världsordning skulle också börja ifrågasättas.

Det gemensamma agerandet har på senare tid upplevts som självsvåldigt i många länder utanför den ”västvärld” dit idag även Japan och Sydkoreas räknas in. Särskilt BRICS-länderna visar en växande irritation mot vad som uppfattas som styrning av Väst. Ett intryck av självsvåldighet och arrogans utgör en belastning, om till exempel EU skulle försöka skapa en egen oberoende roll på den internationella arenan. EU skulle befinna sig i en rätt isolerad position. Utan USA:s medverkan skulle det inte bli lätt för EU-länderna att vinna gehör om till exempel förhållandena i våra grannländer i Mellanöstern och

Nordafrika skulle kräva internationella ingripanden. Om EU bara skulle hänvisa till sina egna nationella intressen skulle uppslutningen kunna bli skäligen klen.

Det kan därför vara på sin plats att gå igenom vilka värderingar USA och EU har gemensamt och som utgör beståndsdelar av den transatlantiska länken. Det framstår som särskilt önskvärt, när USA:s och EU-ländernas nationella intressen ter sig som mindre sammanfallande än de hittills har varit och det samtidigt uppstår en viss inbördes misstänksamhet. Många andra länder delar också värderingar som USA och EU har gemensamt. För att främja dessa värderingar kan det vara lämpligt att tala tydligare om dem och att vara mera medvetna om dem. Både EU och USA har anspråk på att leda världen. Det blir lättare att åstadkomma om man talar om positiva värderingar än att tala om sammanfallande nationella intressen i en värld, där intressena ofta går isär och utvecklas i olika riktning.

En kostnads- och intäktsanalys får slutligen inte bli till en felsökarövning, där européer och amerikanare letar efter fel i motpartens agerande och attityder. Syftet med denna artikel är bara att påminna om några frågor som varje europé borde tänka igenom innan man tar till orda för att föreslå en självständig och oberoende roll för EU som stormakt.

Ukraina

Denna artikel skrevs i juni 2013. I både Syrien och Ukraina har det sedan dess pågått händelseutvecklingar, som berör detta ämne. Särskilt agerandet i Ukraina har illustrerat de problem som har behandlats ovan.

Redan sedan flera år innehåller den ryska militärdoktrinen att man ska ha bered-

skap att intervensera i grannländer om ryska minoriteter där blir illa behandlade. Den 18 mars 2014 annekterades Krimhalvön av Ryssland. Detta agerande fick ett överväldigande stöd hos den ryska befolkningen. I ryska medier har det dykt upp krav på att man också ska ta tillbaka Ukraina, Moldavien och de baltiska länderna. Ryssland har därmed visat sig vara en revisionistisk stat. Precis som de flesta trodde har Putin visat sig vara en nationalist med expansiva ambitioner, och han har större delen av det ryska folket med sig.

I EU och USA är man upprörda över att Ryssland har använt hot om våld (och i vissa fall även utövat begränsat våld) för att kunna utnyttja situationen och annektera Krim-halvön.

Inledningsvis såg det inte ut som om USA och EU skulle få mycket stöd i denna värdefråga. Förslag om att införa internationella sanktioner mot Ryssland möttes med kallsinne. Nyhetsbyrån Al Jazeera täcker i första hand åsiktsbildningen i Mellanöstern och Nordafrika. En ganska typisk artikel – som i mars 2014 stod bland ”tillämpliga länkar” ifråga om Ukraina – började med att jämföra Rysslands annektering av Krim med hur staten Israel bildades samt Israels annektering 1967 av östra Jerusalem och Golan-höjderna. ”The velocity with which the US and EU imposed economic sanctions on Russia for its annexation of Crimea is equal to the mass of hypocrisy on Israel’s creeping annexation of Palestinian land through colonial-settlement expansion.”

Tongångarna från BRICS-länderna var mera nyanserade. Kina lade ned sin röst, men lade inte heller in ett veto vid behandlingen i FN:s säkerhetsråd av ett resolutionsutkast, som skulle fördöma Rysslands annektering av Krim-halvön. Kina förklarade att man visserligen inte vill bidra till

ett brott mot principen att motsätta sig uppdelning av stater eller utbrytning av delar av stater, men att man samtidigt hade nära band till Ryssland. Indien höll sig under hela det kalla kriget nära Sovjetunionen. Premiärminister Manmoham Singh förklarade därför nu att Indien inte stöder ”unilaterala åtgärder mot Ryssland”. Brasilien ville inte heller uttala sig för sanktioner. I Sydafrika undvek man att direkt beröra frågan om sanktioner.

I detta läge stoppade Ryssland en resolution i FN:s säkerhetsråd genom att lägga in ett veto, men läget förändrades när EU och USA gick vidare med ett förslag om sanktioner till FN:s generalförsamling, som den 27 mars röstade för en resolution. Den dömer ut annekteringen av Krim-halvön som olaglig och rekommenderar sanktioner mot Ryssland. 100 länder röstade för förslaget, (av 169 som deltog), 58 avstod och endast 11 röstade mot.

Av de 58 som avstod var nästan alla med om att fördöma annekteringen. Röstförklaringarna visade att det främst var sanktionerna, som utgjorde problemet för dem. Endast länder med en radikalt anti-västlig politik och sådana som är starkt beroende av Ryssland röstade mot förslaget. Förutom Ryssland var det ingen av BRICS-staterna som röstade mot resolutionen. Det vittnar nog om att närmare eftertanke rörande hur annekteringen av Krim-halvön har gått till ledde till att många övervann motståndet mot västlig dominans. I stället prioriterade man att rösta efter vad man uppfattade vara FN-stadgans principer. Att 100 av de 169 länderna röstade för resolutionen talar också för att västs fördömande av Rysslands agerande har ett brett stöd.

I medierna – både inom och utanför ”väst” – talas det mycket om att händelserna i Ukraina har fört USA och EU närmare varandra igen. Det sägs ske efter en period

då USA i sin ambition att fokusera på Asien har sett ut att vilja lämna åt européerna att klara situationen i sin egen region. Effekten av detta närmande bör nog inte överdrivas. Det är inte bara EU som numera ingår i begreppet ”väst”. Också Japan, Sydkorea, Australien, Taiwan och Filippinerna delar sedan länge våra viktigaste värderingar och ingår i ett nära säkerhetspolitiskt samarbete med USA. Deras ekonomiska tyngd är också tilltagande. Att amerikanarna har fått en påminnelse om att USA:s roll i Nato fortfarande kräver uppmärksamhet innebär inte att de blivit mera benägna att prioritera hjälp till EU, utan snarare att de anser sig ha fått rätt i sin uppfattning om Ryssland. I USA har man länge haft en kritisk inställning till att EU-länder, särskilt Tyskland, har ingått i ett nära ekonomiskt samarbete med Ryssland, som inte uppfattas som en vanlig stat, utan fortsatt som en kärnvapenmakt, som vill konkurrera med USA om globalt inflytande.

Att EU fortsätter att ha gemensamma värderingar med USA har snarast ansetts som en självklarhet och kräva större insatser för strategiskt samarbete än vad man upplever att man har fått. EU kan inte räkna med att USA skall överge sin nya fokusering på Asien för att USA i stället skall engagera sig i Ukraina. Snarare kommer man att förvänta sig mera satsningar på Europas eget försvar och aktivt europeiskt intresse för västs angelägenheter i Asien.

”Västländerna” i Asien förväntas nu bistå EU och USA i ekonomiska sanktioner mot Ryssland. De visar mycket begränsad entusiasm inför den uppgiften. De kommer i gengäld att förvänta sig att få mera europeisk uppmärksamhet för sina egna problem i västra Stilla havet.

Författaren är ambassadör och ledamot av KKrVA.

Not

1. Armenien, Bolivia, Cuba, El Salvador, Nicaragua, Nordkorea, S.t Vincent & Grenadinerna, Venezuela och Vitryssland (samt Ryssland).